

Хто такі "в'язні совісті"? Чим справа Тимошенко відрізняється від справи Ходорковського? Про це розповів представник міжнародної правозахисної організації Amnesty International Джон Дальхузен.

Заступник директора Amnesty International по країнах Європи і Центральної Азії Джон Дальхузен розповів про те, чому правозахисна організація поки не рахує колишнього прем'єр-міністра України Юлію Тимошенко "в'язнем совісті", а також про ситуацію з правами людини в пострадянських країнах.

- Чи є колишній прем'єр-міністр України і лідер опозиції Юлія Тимошенко, засуджена на сім років за зловживання службовим положенням, "в'язнем совісті"?

Джон Дальхузен: У Amnesty International є чітке визначення того, хто є "в'язнем совісті". Це ті, кого затримали за дії, які є правом людини, наприклад, на

свободу виразу думок. Тобто це люди, затримані за якісь вислови, публічні вимоги або переконання. Для Amnesty International недостатньо того, що вирок був ухвалений по політичних мотивах і став результатом несправедливого судового процесу. Ми вважаємо, що в справі Юлії Тимошенко були обидва ці моменти. Тут йдеться про політичне суперництво, "війну" між конкуруючими політичними групами.

- Як ви вважаєте, чи є однією з причин суду над Тимошенко помста?

- Спекулювати легко, але українська політика - надзвичайно складна річ. Очевидно, що йдеться про усунення політичного суперника. Я думаю, що саме це і відбувається. Навряд чи у когось є серйозні сумніви в тому, що це - політично мотивований судовий процес.

- Раніше Amnesty International назвала колишніх керівників російського нафтового концерну ЮКОС - Михайла Ходорковського і Платона Лебедева – "в'язнями совісті". В Росії їх засудили до тривалих термінів позбавлення волі по звинуваченнях в економічних злочинах. Чим їх справи відрізняються від справи Тимошенко?

- Відмінність - в причинах судових процесів. Не секрет, що Amnesty International досить довго не вважала Ходорковського і Лебедева "в'язнями совісті". Хоча ми досить рано дійшли висновку, що процес був політично мотивований. Було досить сумнівів в

справедливості першого процесу. Що стосується другого процесу, то ми дійшли висновку, що більше не йдеться про зведення рахунків. Михайло Ходорковський і Платон Лебедєв стали об'єктами судового розгляду за свої погляди. Їх тепер пов'язують із закликами, думками і поглядами опозиційного руху.

- Але ситуація з Тимошенко дуже схожа на те, про що ви говорите. Під час судового процесу колишній прем'єр-міністр України була "голосом" української опозиції.

- Ситуація з Тимошенко не статична. Можливо, відношення Amnesty International до цього процесу з часом зміниться, якщо з'ясується, що її переслідують не тільки по політичних мотивах, а, наприклад, за те, що, використовуючи своє право на свободу виразу думки, вона говорить речі, які викликають незадоволеність. Для того, щоб визнати Тимошенко "в'язнем совісті", необхідно, щоб ці критерії були зафіксовані протягом певного часу. Справа Юлії Тимошенко дуже важлива, і масштаб несправедливості величезний.

- Чи не вважаєте ви, що чемпіонат Європи по футболу, який відбудеться цього літа в Україні, дозволить звернути увагу міжнародної громадськості до порушень прав людини в Україні?

- Ми проводимо декілька національних і міжнародних кампаній. Це торкається і Євро-2012 в Україні, і, наприклад, конкурсу "Євробачення" в Азербайджані. Це країна, яка дає нам багато приводів для занепокоєння у зв'язку із ситуацією у сфері прав людини.

- Що саме турбує вашу організацію в Азербайджані?

- Нас найбільше турбують "в'язні совісті". Зокрема, це торкається дій властей відносно учасників антиурядових демонстрацій весною 2011 року. Як мінімум 17 організаторів акцій протесту були засуджені. Один був звільнений під Новий рік, 16 залишаються за ґратами за "спроби організувати безлади". Ми називаємо їх "в'язням совісті" і проводитимемо активну кампанію за їх звільнення з наближенням дати проведення "Євробачення". Азербайджан - це країна, в якій, разом з економічним зростанням, спостережуваним в останні 5-10 років і пов'язаним з наявністю енергоресурсів, дотепер залишаються істотні проблеми з правами людини. Там також є серйозні обмеження свободи слова, свободи зборів. "Євробачення" - це конкурс, суть якого в самовираженні, в тому, щоб чийсь голос почули. Але в Азербайджані дотепер сотні тисяч тих, хто бореться за те, щоб їх голоси були почуті широкою публікою. Ці люди ризикують бути затриманими.

- Наскільки типові для пострадянських країн, наприклад України, Росії, Білорусі, такі явища, як вибіркоче правосуддя і політично мотивовані процеси?

- У Білорусі багато політичних ув'язнених. Нам важко одержати інформацію про всі випадки. Звичайно, це торкається виборів в грудні 2010 року, коли були дуже жорстко пригнічені спроби громадян вільно висловити свою думку. Це торкалося і неурядових організацій, і публікацій в ЗМІ, і протестів на вулицях. Декілька кандидатів в президенти

опинилися у в'язниці. Тобто переслідування по політичних мотивах - дуже серйозна проблема в Білорусі. В Росії після парламентських виборів в грудні 2011 року теж багато активістів були затримані, хоч і на відносно недовгий термін. Можна говорити і про "в'язнів совісті" - це, наприклад, Олексій Навальний і Сергій Молодцов. В Росії сотні людей були затримані, на нашу думку, незаконно.

- Як, згідно вашому прогнозу, діятимуть російські власті під час можливих акцій протесту, враховуючи президентські вибори, що наближаються?

- У властей завжди багато можливостей заважати опозиційним лідерам, блогерам або активістам неурядових організацій. Лише кілька днів тому з'явилася змонтована фотографія блогера Навального з опальним бізнесменом Березовським. Ясно, що хтось за цим стоїть. У той же час можливості проведення масштабних акцій протесту в Росії змінилися після попередніх мітингів і демонстрацій. Принаймні, якщо говорити про найближче майбутнє. Що буде далі і як реагуватимуть російські власті, важко передбачити. Головне для Amnesty International, щоб представники опозиції мали можливість висловити свою думку, а у нас - була можливість документувати порушення і підтримувати жертви.